

36 689 Goedkeuring van de op 19 oktober 2018 te Brussel tot stand gekomen Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Singapore, anderzijds (Trb. 2019, 25)

Nr. 6 NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG
Ontvangen 30 mei 2025

De regering is dankt de vaste commissie van Buitenlandse Zaken voor het verslag bij het wetsvoorstel tot goedkeuring van de op 19 oktober 2018 te Brussel tot stand gekomen Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Singapore, anderzijds (Trb. 2019, 25).

De regering is de leden van de fracties van VVD en D66 erkentelijk voor de gemaakte opmerkingen en de gestelde vragen en heeft daarop in de hiernavolgende tekst gereageerd. Daarbij is zoveel mogelijk de volgorde van het verslag aangehouden.
Voor de goede leesbaarheid zijn de antwoorden op de gestelde antwoorden vetgedrukt.

Inhoudsopgave

A. ALGEMEEN DEEL

1. Algemene inleiding

- 1.1 De Europese Unie en Singapore
- 1.2 Geschiedenis en totstandkoming van de partnerschapsovereenkomst
- 1.3 Inhoud en beoordeling van de partnerschapsovereenkomst
- 1.4 Aard van de partnerschapsovereenkomst

2. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Preambule

- Aard en toepassingsgebied (artikelen 1 en 2)
- Bilaterale, regionale en internationale samenwerking (artikelen 3 en 4)
- Samenwerking op het gebied van internationale stabiliteit, justitie, veiligheid en ontwikkeling (artikelen 5 tot en met 8)
- Samenwerking inzake handel en investeringen (artikelen 9 tot en met 16)
- Samenwerking op het gebied van justitie, vrijheid en veiligheid (artikelen 17 tot en met 22)
- Samenwerking in andere sectoren (artikelen 23 tot en met 38)
- Vormen van samenwerking (artikelen 39 en 40)
- Institutioneel kader (artikel 41)

Slotbepalingen (artikelen 42 tot en met 52)
Gezamenlijke verklaringen en begeleidend schrijven

3. EEN IEDER VERBINDENDE BEPALINGEN

4. KONINKRIJKSPOSITIE

A. ALGEMEEN DEEL

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel Goedkeuring van de op 19 oktober 2018 te Brussel tot stand gekomen Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Singapore, anderzijds (Trb. 2019, 25) en hebben daarover enkele vragen.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel Goedkeuring van de op 19 oktober 2018 te Brussel tot stand gekomen Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Singapore, anderzijds (Trb. 2019, 25) en hebben daarover enkele vragen.

1. Algemene inleiding

1.1 De Europese Unie en Singapore

De leden van de D66-fractie zijn groot voorstander van het versterken van de banden met Singapore. Het is ook in het belang van Nederland om een tegenwicht te bieden aan de regionale druk van China. Daarnaast bieden dergelijke partnerschappen de mogelijkheid tot dialoog over het bevorderen van mensenrechten.

De leden van de D66-fractie constateren dat de Europese Unie (EU) en Singapore enige tijd geleden een vrijhandelsovereenkomst hebben afgesloten. Kan de regering toelichten welke voordelen Nederland al heeft gezien naar aanleiding van deze vrijhandelsovereenkomst, welke belemmeringen er nog zichtbaar zijn en wat de inzet van de regering is om die belemmeringen weg te nemen, zo vragen zij. Voorts vragen deze leden welke mogelijkheden de regering ziet om samenwerking met Singaporese instellingen op het gebied van wetenschap verder te ontwikkelen.

Antwoord

De regering onderstreept het belang van gedegen implementatie en handhaving van handelsakkoorden. Hier hoort ook het wegnemen van handelsbelemmeringen bij. Op het moment zijn er geen handelsbelemmeringen tussen de EU en Singapore bekend. Wanneer (potentiële) belemmeringen kenbaar worden gemaakt, is de inzet van de regering deze te voorkomen of zo snel mogelijk te verhelpen. Dat gebeurt waar mogelijk door middel van dialoog tussen de Europese Commissie en het desbetreffende land. In veel gevallen is dat voldoende om de belemmering weg te nemen. Mocht dialoog toch ontoereikend blijken, is het mogelijk een

geschillenbeslechtsingsprocedure te starten.

In aanvulling op de handelsovereenkomst met Singapore is in juli 2024 een akkoord bereikt tussen de EU en Singapore over een aanvullende overeenkomst over digitale handel, de zogeheten *EU-Singapore Digital Trade Agreement*. Dit akkoord voorziet in moderne en ambitieuze regels over digitale handel inclusief grensoverschrijdende gegevensstromen. De opgeschoonde en vertaalde teksten van het akkoord zijn onlangs gepubliceerd en worden binnenkort ter goedkeuring aan de Raad voorgelegd. De Tweede Kamer ontvangt binnenkort een kabinetsappreciatie van het akkoord.

Op het gebied van wetenschap en innovatie ziet de regering kansen om de reeds bestaande samenwerking met Singaporese wetenschappelijke instellingen verder te ontwikkelen. Singapore is een betrouwbare partner en kan aangemerkt worden als prioriteitsland voor innovatiesamenwerking, waarbij wordt ingezet op netwerkopbouw en het organiseren van innovatiemissies en matchmaking. Dit gebeurt onder meer binnen bilaterale en multilaterale raamwerken zoals EUREKA en aansluiting door Singapore bij Horizon Projecten. Nederland ondersteunt daarnaast ook de uitnodiging aan Singapore om aan te sluiten bij het *Horizon Europe* programma. Ten slotte bevestigen partijen bij dit verdrag, onder meer ingevolge artikel 30, de samenwerking te bevorderen tussen denktanks, wetenschappers, niet-gouvernementele organisaties en de media op gebieden die door het verdrag worden bestreken.

1.2 Geschiedenis en totstandkoming van de partnerschapsovereenkomst

1.3 Inhoud en beoordeling van de partnerschapsovereenkomst

De leden van de VVD-fractie constateren dat er in de wetsvoorstellen geen aandacht wordt besteed aan samenwerking met individuele ASEAN-landen op het gebied van kritieke grondstoffen. Dit terwijl individuele ASEAN-landen wel interessant zijn om mee samen te werken op het gebied van kritieke grondstoffen. Daarom vragen deze leden hoe de regering kijkt naar de samenwerking tussen de EU en individuele ASEAN-landen op het gebied van kritieke grondstoffen. Hoe zet de regering zich in voor samenwerking tussen de EU en individuele ASEAN-landen op het gebied van kritieke grondstoffen?

Antwoord

De overeenkomst biedt een breed kader voor samenwerking. Zo zetten partijen zich in voor duurzame ontwikkeling en voeren zij een dialoog over handels- en investeringsaangelegenheden. Hieronder kunnen ook activiteiten in de kritieke-grondstoffenketen vallen.

Daarnaast werkt de EU aan het vergroten van de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen via de *Critical Raw Materials Act*, die in mei 2024 in werking is getreden. De EU zet in op Europese mijnbouw en raffinage, diversificatie, en circulariteit. De EU is in dat kader veertien grondstoffenpartnerschappen (via *Memoranda of Understanding*) met grondstofrijke landen, waaronder Canada, Oekraïne, Kazachstan, Namibië, Argentinië, Chili, DRC, Zambia, Groenland, Rwanda, Noorwegen, Oezbekistan, Australië en Servië, overeengekomen. Ook kan de EU via handelsakkoorden met grondstofrijke landen afspraken maken over kritieke grondstoffen. Zo wordt er momenteel met Thailand onderhandeld over een hoofdstuk over kritieke grondstoffen in een handelsakkoord, en is de kans groot dat dit onderwerp ook aan bod zal komen in de aankomende onderhandelingen met Maleisië.

De regering werkt aan de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen via de Nationale Grondstoffenstrategie¹, met vijf pijlers: 1. Kennisopbouw en monitoring 2. Circulariteit en innovatie 3. Europese mijnbouw en raffinage 4. Diversificatie 5. Verduurzaming grondstoffenketens. In het kader van diversificatie kijkt de regering hoe Nederland kan bijdragen aan invulling van de EU-grondstoffenpartnerschappen. Daarnaast wordt gekeken naar mogelijkheden voor bilaterale samenwerking, middels bijvoorbeeld grondstoffenovereenkomsten die bij de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp zijn belegd, en heeft de regering bijvoorbeeld al een samenwerkingsverband met Vietnam, Quebec, en Zuid-Korea. In de strategie wordt tevens de rol die Nederlandse bedrijven, financiële instellingen en kennisinstellingen in de waardeketen van kritieke grondstoffen kunnen spelen, waaronder in de ASEAN-landen, gezien. Niet alleen met het oog op vergroting van leveringszekerheid, maar ook met het oog op verdienkansen. Zo werkt Nederland samen met de Vietnamese Geologische Dienst aan het in kaart brengen van reserves van kritieke grondstoffen en het verbeteren van regelgeving in de mijnbouwsector. In Indonesië onderzoekt een Nederlands bedrijf met steun van de Nederlandse ambassade de haalbaarheid van de winning van lithium uit geothermisch pekelwater, in samenwerking met een Indonesisch staatsbedrijf. In Maleisië is de Nederlandse ambassade initiatiefnemer om met enkele gelijkgezinde EU-lidstaten kansen te identificeren voor mogelijke samenwerking op gebied van duurzame winning van kritieke grondstoffen.

De leden van de D66-fractie constateren dat er veel zorgen zijn over de beperkte vrijheid van meningsuiting in Singapore. Kan de regering toelichten op welke manier zij zich inzet om dit te bevorderen en daarbij ook meenemen op welke manier Nederland onafhankelijke journalisten in

¹ Kamerstukken II 2022/2023, 32852, nr. 224.

Singapore al steunt en hoe dat uitgebreid kan worden, zo vragen de aan het woord zijnde leden.

Antwoord

De regering onderstreept het belang van de vrijheid van meningsuiting. Daarom steunt Nederland twee consortia specifiek gericht op de veiligheid van journalisten voor 20 miljoen euro, tussen 2023-2027, vanuit het *Safety for Voices*-raamwerk. Deze consortia richten zich op wereldwijde noodhulp en bevordering van de veiligheid van journalisten, waar nodig ook in Singapore. Ook financiert Nederland programma's bij de Organisatie der Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur via het decentrale Mensenrechtenfonds, zoals het *Global Media Defence Fund* en het *Multi-Donor Programme on Freedom of Expression and Safety of Journalists*. De regering merkt ten slotte op dat eventuele mensenrechtenkwesties die in Singapore spelen op diplomatiek niveau met name in gezamenlijkheid met de partners van de Europese Unie worden opgepakt.

1.4 Aard van de partnerschapsovereenkomst

2. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Preambule

Aard en toepassingsgebied (artikelen 1 en 2)

Bilaterale, regionale en internationale samenwerking (artikelen 3 en 4)

Samenwerking op het gebied van internationale stabiliteit, justitie, veiligheid en ontwikkeling (artikelen 5 tot en met 8)

Samenwerking inzake handel en investeringen (artikelen 9 tot en met 16)

Samenwerking op het gebied van justitie, vrijheid en veiligheid (artikelen 17 tot en met 22)

Samenwerking in andere sectoren (artikelen 23 tot en met 38)

Vormen van samenwerking (artikelen 39 en 40)

Institutioneel kader (artikel 41)

Slotbepalingen (artikelen 42 tot en met 52)

Gezamenlijke verklaringen en begeleidend schrijven

3. EEN IEDER VERBINDENDE BEPALINGEN

4. KONINKRIJKSPOSITIE

De minister van Buitenlandse Zaken,
C.C.J. Veldkamp